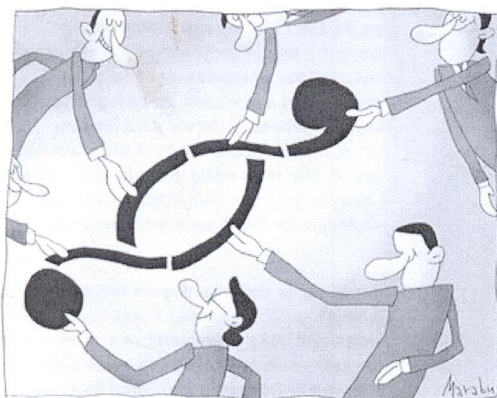

NÉPSZABADSÁGONLINE^{BÉTA}

A főbírójelölt és a politikus alkalmassága

Nem véletlen, hogy a köztársasági elnök nehezen talált alkalmas főbírójelöltet. Az sem, hogy elsősre a hazai bírósági rendszeren kívül álló személyt látott volna szívesen az igazságszolgáltatás élén.

Fleck Zoltán | Népszabadság | 2008. november 26. | 1 komment

Marabu

Már a Baka András jelölése körüli vitákból kiderült, hogy a Legfelsőbb Bíróság elnökének, aki az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnöke is, a hazai szervezeti és politikai viszonyokból következően nem szakmailag kell alkalmasnak lennie. Félő, hogy a köztársasági elnök újabb jelöltje, Havasiné Orbán Mária, a Győri Ítéletábla elnöke is olyan megfontolásoknak esik áldozatul, amelyeknek nincs közülük azokhoz a szempontokhoz, amelyek egy jogállamban e pozíció betöltésekor számítanak. Komoly igazgatási, szervezeti és hatalmi bajok sodorták válságba a bíróságot, amit az elnök jól érzékel.

A főbíró megválasztásában az államfőn kívül két szereplőnek van még feladata: az Országos Igazságszolgáltatási Tanácsnak és az Országgyűlésnek. Az OIT meghallgatja a jelöltet, és kialakítja róla a véleményét, a parlament pedig kétharmados többséggel megválasztja, de nincs kötve az OIT véleményéhez. A politikusok mégis hajlanak arra, hogy végső döntésüket e véleménytől tegyék függővé. Ezt azonban csak akkor tekintheti bárki is természetesnek, ha nincs tisztában azokkal a belső érdekvizonyokkal, amelyek a bírósági igazgatást uralják, és semmit sem tud arról, hogy e testület többsége csak akkor lenne elégedett a jelölttel, ha az a mai állapotok fenntartása mellett köteleznél magát. Ezt a követelményt láthatólag nem kívánja kielégíteni sem a köztársasági elnök, sem eddigi két választottja. A politikai elit és a bírósági igazgatás jelenlegi meghatározó erőinek egyetértését a változások elutasításában a tudatlanságon kívül még egy ok magyarázhatja: a szervezeti változtatások azzal járhatnak, hogy kapcsolati tőkéik vesznek el, és megszűnhet a zavaros, bizonytalan állapot. Az elmúlt hónapokban a jogalkalmazó elbizonytalanodásának rengeteg jele került felszínre. Nyilván vannak ennek haszonélvezői is. Legitim, erős és a szükséges változtatásoknak elkötelezett főbíró hiányában a Legfelsőbb Bíróságon és a bíróságok központi igazgatásában megerősödnek azok, akik az elmúlt évtizedben a működőképesség szélére és súlyos presztízsvesztésbe sodorták az igazságszolgáltatást. Egy tájékozott és a jogállami intézmények megfelelő működését fontosnak tartó döntéshozónak ezért ma óvatosan kell kezelnie az OIT jogilag nem kötelező véleményét. Olyan változtatásokra van ugyanis szükség, amelyek e testület lényegét érintik, de a hazai jogi kultúra valószínűtlenné teszi, hogy támogassanak olyan jelöltet, aki ezt tűzi ki célul.

A hírek szerint a jelenlegi jelölt valós vagy vélt politikai szimpátiái döntő szerepet játszanak a frakciók véleményének kialakításában. Ez a végzetes romlás jele: mit kaptak, kaphattak eddig a politikusok a független bíróságok vezetőitől, ha a bíró szimpátiáit kell mérlegelni? Nincs tisztában a bírói függetlenség fogalmával az a politikai csoport, amelyik aszerint vár valamit vagy tart valamitől, hogy a főbíró milyen

politikai értékrendszerrel rendelkezik a magánéletében. A pártatlanság és függetlenség a szakmai alkalmasság része, ha a jelölt szakmailag alkalmas, akkor a politikai hovatartozás lényegtelen. Persze – rosszak a tapasztalatok. Ráadásul a politikai és másféle hírbekötés az előző főbírói ciklus stratégiája volt. A korábbi vezetés pozíciójának megőrzése céljából átpolitizálta a bíróságok igazgatását, s ezt az alkalmatlanságra utaló egyértelmű jelet a politikai elit alig vette észre, vagy ha igen: kedvezően fogadta. Mindenesetre a hatása alól máig nem tud kikerülni.

Tévedésben van minden politikus, aki az életfontosságú reformoknak való elkötelezettség és a szakmai alkalmasság jelei helyett (vagy mellett) a politikai szimpátiák nyomait keresi a jelölt életútjában. A fentiekből következően az a politikai igény, hogy a köztársasági elnök a jelölések előtt egyeztessen a frakciókkal, nem méltányolható olyan frakciók esetében, amelyek politikai szimpátiákat mérnek össze független intézmények vezetőinek megválasztása előtt. Ha pedig a frakciók a köztársasági elnök jelölési gyakorlatát óhajtánák ismét kritika tárgyává tenni, tudniuk kell: nagyot kockáztatnak. Alig van ugyanis alkalmas jelölt, viszont súlyos ára van az elhúzódó interregnumnak. A szervezet morális és bürokratikus összeomlása nehezen kezelhető helyzetet állíthat elő.

Víszonylag gyorsan el kell indulni azon az úton, amely egy hatékony, valóban független, átlátható központi igazgatással rendelkező szervezethez vezet, mely képes lesz a bírói munka teljesítményének mérésével, minőségének fejlesztésével hatékonyan foglalkozni. Ezt csak az 1997-es igazságszolgáltatási törvények átfogó revíziójával lehet elérni. Ez nem forradalmi, de nagy és elodázhatatlan munka, amire azért van szükség, hogy a tényleges bírói autonómia megőrizhető legyen. Ez azért sem könnyű feladat, mert a jelenlegi helyzetnek a bírói vezetőkön kívül is vannak haszonélvezői: a felszín alatt bejárátódott szervezeti csatornák, teljesítmény-visszatartási technikák, a számonkérés kölcsönös elmaradásának kényelme. Számos rossz kompromisszum és kiterjedt kontraszelekción tartja fenn azt a rendszert, ami a jogait kereső állampolgár és a hivatása büszkeségére vágyó bíró szemében egyre terhesebb. Az vár az új főbíróra, hogy segítse a bírói kar véleményének felszínre kerülését, azért is, mert nemsokára a bírók megválasztják küldötteiket a központi igazgatásba. A jelenlegi rendszer hibáinak fő oka, hogy eddig jobbra saját megyei vezetőket választottak meg, aminek az lett a következménye, hogy lényegében nem alakult ki központi igazgatás, csak sajátos érdekegyeztetés, -beszámítás. Ezzel töretlenül tovább élnek a rendszerváltás előtti viszonyok, a nagy ívű felszíni változások ellenére.

További feladata egy alkalmas főbírónak, hogy segítse a törvényhozót, ha elszánja magát e helyzet orvoslására, s ezért neki is mindent meg kell tennie, amit a jelenlegi jogszabályi keretek között lehet: Elsősorban meg kell erősítenie a bíróság autonóm központi igazgatását, meg kell teremtenie a racionális hivatali munka személyi és szervezeti feltételeit. Nyíltan szembe kell néznie a változás belső ellenzőivel, ehhez meg kell nyernie a bírói kart, őszinte viszonyt kell kialakítania a nyilvánosság fórumaival és a szakmával. Különben soha nem lesz modern (hatékony, független, számon kérhető, átlátható, nyitott, ügyfélbarát, minőségi jogszolgáltatásra képes) jogállami igazságszolgáltatásunk. Alig van olyan jelölt, aki erre való képességét valószínűsítette volna. A jelenlegi szervezeti viszonyok között az ítélőtáblák szintje alatt nem is érdemes ilyet keresni. A Legfelsőbb Bíróság jelentős része is kiesik, igazgatáshoz értő szakemberre van szükség. A mostani jelölt minapi nyilatkozataiban olyan képet adott magáról, amely alkalmasságát alátámasztotta. A megválasztás előtt arról kell meggyőződni, hogy valóban rendelkezik-e azokkal a képességekkel és elkötelezettséggel, amelyet a feladat megkíván. A következő hetekben kiderül, hogy a politikai elit átlátja-e a helyzetet, vagy beleszáll a maga unalmas, szűklátókörű, felelőtlen és szárnalmas gyakorlatába, és továbbra is csak az érdekli, hogy ki kinek az ismerőse.

Fleck Zoltán, jogszociológus

